

Historik Blažek: Pavel předkládá příběh, který neodpovídá pravdě

 [novinky.cz/clanek/domaci-historik-blazek-pavel-predklada-pribeh-ktery-neodpovida-pravde-40412599](https://www.novinky.cz/clanek/domaci-historik-blazek-pavel-predklada-pribeh-ktery-neodpovida-pravde-40412599)

Už několik měsíců se zevrubně věnujete komunistické minulosti generála Petra Pavla, jednoho z kandidátů na prezidenta. Co přesně Pavlovi vytýkáte?

Pavlovi komunistické minulosti jsem se začal věnovat teprve poté, kdy jsem byl v prosinci 2020 požádán jeho tajemníkem Radko Hokovským, abych napsal vyjádření o jeho vojenské službě.

Znal jsem vyjádření Eduarda Stehlíka a Radka Schovánka, a když jsem se seznámil s dalšími dokumenty, tak jsem si přečetl jiný příběh. Příběh člověka, který v roce 1987 prošel velmi podrobným přijímacím řízením k Zpravodajské správě generálního štábu (ZS GŠ), což byla předlistopadová komunistická vojenská rozvědka, vedle Státní bezpečnosti druhá největší tajná služba v období komunistického režimu. Stejně jako analogicky existovala v Sovětském svazu KGB a vedle ní samostatná GRU.

Pochopil jsem, že příběh Petra Pavla, tak jak on ho předkládá, neodpovídá archivním dokumentům, které přitom sám zveřejnil. Přitom je podle mne téměř nikdo nečetl, neboť číst tyto dokumenty není úplně jednoduché. Obsahují různé zkratky, krycí názvy a dobovou terminologii. Když si člověk, který nemá zkušenost s dějinami komunistických tajných služeb, přečte, že byl Pavel přijat na 26. oddělení ZS GŠ, není schopný dešifrovat, co to znamená.

Foto: Milan Malíček, Právo
Historik Petr Blažek

A i když zjistí, že se pod tímto krycím názvem skrýval Zpravodajský institut ZS GŠ, stejně bez znalosti jeho činnosti neví, co to znamenalo.

Jinak jsem vždy reagoval pouze na to, co Petr Pavel napsal. Často jsem si říkal, že se již k tomuto tématu vyjadřovat nebudu. Ale pak jsem si poslechl nebo přečetl jeho vyjádření, kdy se vyjadřoval k mým komentářům, a nakonec se z toho stal takový ping-pong. Moje výroky opřené o archivní dokumenty často ve svých vyjádřeních zkresloval, relativizoval či rovnou popíral, takže jsem musel reagovat.

Co na jeho minulosti pokládáte za nejvíc problematické?

Za velmi problematickou považuji především jeho příslušnost k vojenské rozvědce. Petr Pavel v roce 1988 nastoupil do jedné z nejvíc utajovaných částí armády. Zpravodajský institut byl založen na začátku sedmdesátých let pro přípravu vojenských rozvědků. A to jak tzv. nelegálů, tak pracovníků rezidentur ZS GŠ po celém světě.

Petr Pavel stále odpovědi dluží

Domáci

Byli to zpravodajci, kteří plnili úkoly týkající se nejen armády a sledování vojenského nepřítele – což je pro mě nepřijatelné také vzhledem k tomu, že jejich cílem byly většinou západní armády a NATO – ale zároveň spolupracovali s I. správou, což byla komunistická civilní rozvědka spadající pod StB.

Plnili různé úkoly. Například v Paříži se zabývali sledováním Pavla Tigrida a jeho exilového časopisu Svědectví. Je doložené, že jeden spolupracovník vojenské rozvědky získal Tigridův osobní diář s adresami jeho kontaktů. Ty potom režim využíval k propagandě proti exilu.

Znal jsem také některé publikace o dějinách ZS GŠ, byť jich není mnoho. Byla to například kniha Francouzský krtek: V první linii studené války, kterou napsal (dnešní poslanec ODS) historik Pavel Žáček s někdejší příslušníkem ZS GŠ a francouzským defektorem Františkem Vojtáskem.

| Učili se, jak zakládat mrtvé schránky, jak šifrovat, získávat informátory, jak je vydírat

Postupně jsem z archivních pramenů získával informace, co vlastně Zpravodajský institut dělal. Žádný autor se tomu doposud podrobně nevěnoval. Jedinou výjimkou byl někdejší příslušník ZS GŠ Vladimír Mohyla, který napsal knihu Rozvědky: Historie Československého výzvědného zpravodajství 1918–1990. Sám tím institutem prošel v sedmdesátých letech.

Zpravodajský institut ZS GŠ připravoval výcvik zpravodajců, a to jednak po stránce jazykové, která byla důležitá. Ale velká většina činnosti spočívala ve zpravodajském výcviku, mezi něž patřilo sledování osob (zajištěno bylo ve spolupráci s StB) a nasazování odposlechů. Frekventanti se učili, jak zakládat mrtvé schránky, jak šifrovat, získávat informátory, jak je vydírat či jak vytvářet legendy, které měly napomáhat vytváření cizí identity.

Jak uvedl v Právu Pavlův spolužák Pavel Beneš, všichni ve Zpravodajském institutu používali krycí jména, která jim přiděloval přímo náčelník. Ta byla podobná skutečným příjmením pro případ, že by se nechtěně podepsali vlastním jménem, aby se tak snížilo riziko odhalení. Podle Pavla Beneše používali i krycí občanské průkazy. Tohle by měl Petr Pavel vysvětlit – je jasné, že se nejednalo o přípravu na dráhu diplomata, jak tvrdí.

Máte pocit, že Petr Pavel nevysvětlil dostatečně všechny aspekty svojí minulosti?

Vůbec nereaguje na obsah kurzu, kterého se zúčastnil. Nekomentuje, že mezi lidmi, kteří jeho a ostatní cvičili, byli příslušníci StB. Že byl před přijetím důkladně prověřován, což ostatně vyplývá i z dokumentů, které sám zveřejnil. Prošli tím jeho příbuzní, včetně otce, agenta vojenské kontrarozvědky.

Petr Pavel také nebyl pouze řadovým členem KSČ, jak říká. Nejdříve hovořil o tom, že do KSČ vstoupil kvůli Gorbačovovi, což se ukázalo jako lež, neboť přihlášku podal již v roce 1983. Byl členem

stranického výboru, pak předsedou Základní organizace KSČ.

Sám mluví o tom, že to byla pouze formální funkce, z níž nevyplývaly žádné výhody.

Formální funkce to rozhodně nebyla. V KSČ tehdy byli všichni, co tam studovali, a on byl předsedou pro celý ročník. Nebyla to žádná klasická vysoká škola, ale přísně utajovaná část vojenské rozvědky. Pokud získal důvěru, znamená to, že v jeho kádrovém profilu nebylo ani smítko. Nic, co by zavdalo jakoukoliv pochybnost, že jde o soudruha stoprocentně oddaného KSČ a Sovětskému svazu.

Lidé mají z Pavlových vyjádření pocit, že byl celou dobu u výsadkové jednotky v Prostějově a na tomto kurzu studoval jen okrajově. Pravda ale je, že od výsadkové jednotky odešel a ve Zpravodajském institutu pracoval na celý úvazek. Od září 1989 pracoval v Praze, kde bydlel v krycím bytě.

Zpravodajský institut se nacházel nedaleko Bartolomějské ulice, kde tehdy sídlila StB, a Mohyla ve své knize píše, že v době, kdy studoval, chodili do Bartolomějské na obědy. V osmdesátých letech to už mohlo být jinak, ale jisté je, že se Pavel stejně připravoval na dráhu rozvědčíka.

Velmi zajímavá pro pochopení propagandistického obrazu je kniha jeho rozhovorů V první linii: Armádní generál Petr Pavel, kterou vydalo nakladatelství Academia. O Zpravodajském institutu v ní není ani slovo. Je tam na druhou stranu velká kapitola o jeho otci s řadou fotografií, nikde ale není uvedeno, že byl agentem vojenské kontrarozvědky. Přitom v knize je zmínka o Martinu Kollerovi, a u jeho jména je naopak připojena poznámka, že jde o agenta vojenské rozvědky s krycím jménem Tank. Jak to, že taková zmínka chybí i u Pavlova otce? A takových detailů je tam řada.

Jeden ze stěžejních argumentů Petra Pavla je jeho kariéra v NATO. Kdyby měl ve své minulosti skutečně takové stíny, těžko by se stal vysokým představitelem v Alianci.

Podle mě je absurdní zužovat diskusi o životopisech kandidátů jen na bezpečnostní prověrky. Nechápu, jak je možné, že jimi prošel vzhledem ke své minulosti, a je to pro mě nepochopitelné i vzhledem k roli jeho otce. Prověrky byly zřejmě jen formální. Neznám použité podklady a konkrétní podobu prověřování. Vycházím z dokumentů z doby před rokem 1989 a svědectví lidí, kteří stejným institutem prošli v minulosti. To je pro mne dostačující k tomu, abych po srovnání s tím, jak se generál Pavel prezentuje, řekl, že relativizuje svou minulost.

Kritikům na věcné dotazy neodpovídá, případně jim vkládá do úst něco, co neřekli. O mně například opakovaně řekl, že o něm šířím, že byl agentem vojenské kontrarozvědky a agentem StB, a na základě toho o mně tvrdí, že jsem nedůvěryhodný. Já ale nic takového nikdy neřekl.

Netajíte se tím, že by podle vás neměl být Petr Pavel prezidentem. Na sociálních sítích ho nazýváte „soudruhem Pávkem“, což je už za hranou akademické debaty. Není ten spor pro vás příliš osobní?

Sociální sítě nejsou odborný seminář. Vyjadřuji na nich občanský postoj, který ovšem vychází z mých znalostí získaných při historickém studiu. Zmíněné krycí jméno „Pávek“ používal. Soudruhem také nepochybně byl. Jistě je v tom ale ironie, to nepopírám.

Vaše dva příspěvky na Facebooku, kde jste citoval článek Práva a Pavlova spolužáka Pavla Beneše, sociální síť stáhla, později je zase obnovila. Za tím však nemusí být žádná konspirace, ke smazání stačilo, aby příspěvky několik lidí takzvaně nahlásilo...

Nikdy, ani na Facebooku, jsem nezmínil, že by za to mohl Petr Pavel. Podle lidí, kteří mají zkušenosti se sociálními sítěmi, smazání příspěvku označeného jako spam funguje na základě nahlášení. Muselo je nahlásit několik lidí najednou a otázka je, kdo to

vyhodnocuje, jestli lidé, či algoritmus. Dostal jsem jen vyjádření, že Facebook takto zabraňuje klamavé reklamě a příspěvky maže i s ohledem na bezpečnost.

Facebook vrátil historikovi na web stažený příspěvek o Petru Pavlovi

Domáci

Respektuji pravidla Facebooku jako soukromé společnosti, píšu věcně a zásadně bez vulgarit. Jedná se o můj osobní profil, kde prezentuji také osobní názory včetně politických. Nikdy se mi nestalo, že by mi Facebook příspěvek smazal, tady to najednou byly hned dva příspěvky za sebou a na stejné téma. Zmizely, ačkoliv jsem žádná pravidla neporušil. Zablokování příspěvků nebylo správné a Facebook to po odvolání uznal. Doufám, že k tomu přispěla také práce novinářů.

Několik odborníků na sociální sítě také napsalo na vedení české pobočky a žádalo obnovení. I když to bylo po jednom dnu napraveno, přesto to vidím jako nebezpečný precedens. Články měly stovky sdílení a najednou byly pryč.

Nemůže komunistická minulost prezidentského kandidáta mnoha voličům spíš imponovat?

Nemyslím si. Vezměte si, jak dopadla KSČM, která se v posledních letech stala marginální politickou silou. Komunistická minulost působí přitažlivě na velmi malý okruh lidí. Za třicet let od revoluce se podařilo změnit náhled na komunistický režim i u řady lidí, kteří jej dřív podporovali. Pro mladé lidi komunistická ideologie přitažlivá není, ostatně není tu ani významnější mládežnická komunistická organizace.

Nemyslím si, že by nostalgie po bývalém režimu byla nyní příliš silná. Paradoxně k tomu výrazně přispěl multimilionář Andrej Babiš, který sesbíral levicové hlasy pro svoje hnutí. Petr Pavel není rozhodně

kandidátem levice, opírá se spíš o voliče zklamané právě působením Andreje Babiše. Ti v něm vidí člověka, který by dokázal nad Babišem zvítězit.

Je kandidátem převážně liberálně naladěných městských voličů a aspoň části z nich jistě jeho komunistická minulost vadí. Někteří si myslí, že ji odčinil svým působením po roce 1989, jiní mají mylný pocit, že když studoval na zpravodajce, bylo mu v roce 1988 osmnáct let. On tehdy ale nastupoval do Zpravodajského institutu ZS GŠ jako sedmadvacetiletý muž, nebyl to žádný mladík.

Prohlásil jste, že Pavlovu minulost budete dále zkoumat. Jak?

Budu se tomuto tématu dále věnovat. Impulzem pro mě jsou nová svědectví Pavlových kolegů ze Zpravodajského institutu. Pavel Beneš popisoval zaměření výzvedného kurzu věrohodně. Ozvali se ovšem také další dva spolužáci (Petr Pavel zveřejnil vzpomínky Jaroslava Gofjára a Pavla Zůny, kteří se jej naopak zastávali), jejichž svědectví sice nepřinesla nic konkrétního, ale můžeme studovat jejich personální spisy.

Oba dva byli ve vysokých funkcích ve vojenské tajné službě po roce 1989, což ukazuje, že kontinuita komunistických vojenských zpravodajců k těm porevolučním byla velká. Archiv bezpečnostních složek jsem již požádal o několik kartonů z fondu ZS GŠ, které se týkají Zpravodajského institutu. Rád bych napsal podrobnější studii.

Pavel Beneš tvrdí, že si jej ZO KSČ, jehož byl tehdy Pavel předsedou, předvolal kvůli jeho názoru na petici Několik vět. Jakou úlohu hrála tato petice v posledních letech socialismu?

Tato petice vznikla krátce po návratu Václava Havla z vězení v roce 1989. Jejím cílem bylo oslovit širší veřejnost. To se skutečně podařilo, nasbíralo se přibližně čtyřicet tisíc podpisů. Režim se pokusil o dehonestaci organizátorů, StB připravovala velký proces, ale nakonec to odnesl především (dnešní europoslanec a místopředseda ODS) Alexandr Vondra.

Někteří soudci už tehdy odmítali lidi, kteří sbírali podpisy, trestat. Petici podepsala řada známých osobností, včetně například Hany Zagorové. Vedení KSČ se snažilo vytvořit podobnou atmosféru jako u Charty 77, ale to se již nezdařilo. Výsledkem byla jen dehonestáční kampaň proti signatářům Několika vět v Rudém právu, Československé televizi a dalších oficiálních médiích. Petice napomohla probuzení společnosti.

K tomuto konkrétnímu výroku Pavla Beneše se Petr Pavel také nevyjádřil. Je složité Benešovo tvrzení ovšem ověřit, protože řada dokumentů se díky následné listopadové revoluci nedochovala. Zajímalo by mne také, jak se během ní Pavel zachoval. Neslyšel jsem o tom nic. Ve stejné době jsem byl členem celoškolského stávkového výboru na střední škole, takže jsem zvědavý i z tohoto důvodu.

Prezidentské volby 2023

První kolo prezidentských voleb 2023 je u konce. Do 2. kola postoupili generál Petr Pavel a také poslanec Andrej Babiš. Pro druhé kolo voleb, které proběhne 27. a 28. ledna, lze znovu žádat o voličský průkaz. Nevíte koho volit? Projděte si naše srovnání kandidátů.

Výsledky 1. kola | Výsledky 2. kola